

ХРОНИКА

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЦРНЕ ГОРЕ У 1998. ГОДИНИ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Рад Историјског института Црне Горе у 1998. години углавном се одвијао у оквиру петогодишњег Програма рада (1995-2000) и према годишњем плану рада за 1998. годину.

У реализацији појединих пројеката евидентна су закашњења, која су углавном посљедица неблаговременог обезбјеђења средстава за истраживања у земљи и иностранству (Уговор за финансирање научно-истраживачког рада у 1998. години потписан је у јуну и до краја године није у цјелости реализован). Због тога су истраживачи радили на другим научно релевантним пословима.

У 1998. години Институт је био организатор или суорганизатор научних скупова: Међународно признање Црне Горе, Парламентаризам у Црној Гори, Југословенска држава 1918-1995. На овим скуповима, поред научних радника Института, активног учешћа имали су бројни научни радници из земље и иностранства са запаженим рефератима и саопштењима.

Институт је свечано и радно обиљежио 50 година свог постојања и рада.

У оквиру издавачке дјелатности Институт је објавио петотомно дјело "Црногорски законици", "Уједињење Црне Горе и Боке Которске 1813-1814", "Подгоричка гимназија 1919-1942", "Културно наслеђе Пиве", "Сточарство у Црној Гори 1860-1953", "Људи и вријеме 1941-1942", "Јавне финансије у Црној Гори, "Црна Гора у I свјетском рату" и др. Напомињемо да је Институт на Сајму књига у Београду добио награду "Издавачки подухват године" за зборник докумената "Црногорски законици".

Научници Института учествовали су на више научних скупова, округлих столова, промоција књига и др. са запаженим реферетима и саопштењима.

Институт је редовно исказивао своје потребе за пријемом на рад

научног подмлатка. У извјештајном периоду примљен је само један асистент приправник, мада је конкурсом тражено седам.

У материјалу су дати посебни извјештаји за сваки пројекат и сваку област појединачно.

I Назив пројекта - теме:

СЕНАТ ЦРНЕ ГОРЕ И БРДА

Руководилац пројекта:

Др Чедомир Лучић, научни савјетник

Рок реализације: 2000 год.

До средине 1998. године није донесена одлука, нити склопљен уговор са Сектором за науку о раду на поменутој теми (пројекту). За тај период руководилац пројекта разрађивао је методологију рада, и пришао избору приоритетних научноистраживачких задатака. У другој половини године стигла је новчана помоћ (иако ни приближно довољна) за научноистраживачки рад, што је, до максимума, искоришћено.

Подносилац извјештаја је, током ове године, учествовао на 12 научних скупова, гдје је поднио 13 реферата.

Уз то је завршио и уговорени пројекат са ЦАНУ, као и написао један број научних прилога.

То, поједностављено, изгледа овако:

1. Положај жене у племенском друштву Црне Горе до краја 18. вијека (Конгрес историчара Југославије, јануар 1998).

2. Метанастасичка струјања Арбанаса према српским крајевима и дислоцирање српског становништва као последица турских освајања (Конгрес историчара Југославије, јануар 1998).

3. Мјере књаза Данила на јачању пограничног повјерења и Битка на Граховцу (Митрополија Цетиње - црквена општина Никшић, април 1998).

4. Културно-историјске везе Херцеговине и Црне Горе у ослободилачким ратовима до битке на Граховцу (Филозофски факултет у Никшићу, мај 1998).

5. Петар Први - Свети као духовно-свјетовни вођа (научни скуп "Дани Марка Миљанова" - Херцег-Нови, мај 1998).

6. Осврт на свесрпске објединитељске тежње и њихове запреке, посебно од друге половине 19. вијека до Берлинског конгреса (САНУ Београд - манастир Прохор Пчињски, септембар 1998).

7. Неки разлози кашњења парламентаризма у друштвеном животу Црне Горе (Округли сто Историјског института Црне Горе, октобар 1998).

8. Југославија и свјетски интереси крајем 20. стољећа (ЦАНУ, октобар 1998).

9. Законик обшчи, црногорски и брдски, као свједочанство порока тога времена (Цетиње, октобар 1998. Скуп организован у оквиру ЦАНУ).

10. Рашки појас свесрпских веза и положај Пљеваља у њему (САНУ и Завичајни музеј Пљевља, новембар 1998).

11. Општи имовински законик као еклатантан примјер како се правно хармонизују обичајне норме (Правни факултет Подгорица, децембар 1998).

12. Сујевјерје као саставни дио традиције у култури Црне Горе (ЦАНУ, децембар 1998).

13. Босна и Херцеговина (1875-1878) на раскршћу разних интереса, уз нека упоредна размишљања (САНУ - Београд, децембар 1998).

Посебни уговорни пројекат за ЦАНУ

14. Правно-етичка мисао о правном систему у Црној Гори до средине 19. вијека (реализован крајем маја 1998).

Неки други радови и научно-образовне активности

15. Уз призив Светитеља (поводом 500. извођења Посланица Петра Првог, Клуб војске Југославије, април 1998. Подгорица).

16. Светосавским путем до спасенија, "Савиндан" Пријепоље (јануар 1999).

17. Смисао Савиног слова, "Савиндан" 1998.

18. Светосавским духовним стазама ("Светигора", Цетиње).

Сем ових, објавио је један број чланака у Историјским записима за 1998, као и више прилога по часописима и листовима разне провенијенције.

Подносилац извјештаја учествовао је и у научно-образовном програму РТС Уједињење Србије и Црне Горе, који се (у десетак епизода) емитује петнаестодневно.

У оквиру научних тумачења био је присутан и у емисијама: "Актуелности" РТС, "Акценти" ТВ ЦГ, Радио "Светигора"; листовима: "Полис", "Политика" итд. Ревизија "Савиндан" (јануар 1998) објавила му је "Светосавске жеље", а припремио је и још неке прилоге. Сарађивао је и у неким иностраним часописима ("*Dialog*" - France, *KIG* - Illinois, USA) итд.

II Назив пројекта - теме:

ЦРНОГОРСКО-РУСКИ ОДНОСИ 1878-1917

Руководилац пројекта:

др Радослав Распоповић, научни сарадник

Рок реализације: 1998. год.

Планом рада за 1998. било је предвиђено да током ове године подносилац извјештаја 6 мјесеци ради на пројекту "Црногорско-руски односи 1878-1917", а преостали дио времена заједно са академиком Бранком Павићевићем на окончању припреме за штампу петотомног зборника докумената "Црногорски законици - правни извори и политички акти од значаја за историју државности Црне Горе".

У вези са првим пројектом, почетком 1998. године, обавио је једномјесечно истраживање у Москви. Радио је у Архиву спољњих послова

Руске империје, Војно-историјском архиву, Институту за научне информације Руске академије наука. Пошто је одлазак на истраживање био организован посредством Института за историју Русије - Руске академије наука, током овог студијског боравка имао је честе консултације са колегама из Института, али и онима са Катедре за историју јужних и југозападних Словена на Московском државном универзитету.

Пошто су реализована из средстава за 1997. годину, очекивао је да ће започета истраживања бити настављена у љетњем периоду - из средстава за 1998. Међутим, због непромијењене праксе да се одлука о материјалним трошковима за рад на пројектима доноси по истеку прве половине године за коју се одобравају, као и због веома малог одобреног износа (свега 10.000 динара) планирана истраживања у иностранству у другој половини године нијесу могла бити настављена. Штавише, пошто су добијена средства пребачена на девизни рачун Института (ради куповине девиза за истраживање у иностранству) нијесу могла бити обављена ни истраживања у земљи.

Све претходно речено говори да се ни у овој години рад на пројекту "Црногорско-руски односи 1878-1917" није битно удаљио од почетка. С обзиром на околност да је и у претходним годинама рад на овом пројекту практично био обустављен, због реализације пројекта "Црногорски законици 1796-1916", послови на његовој изради још се налазе у почетној фази.

За разлику од наведених, активности које су биле планиране у вези са пројектом "Црногорски законици 1796-1916" обављене су у предвиђеном обиму у нешто дужем трајању од планираног шестомјесечног рока. Тицале су се приређивачких послова на четвртој и петој књизи као и врло обимном раду у вези са завршном фазом израде зборника: контролом и одобравањем за штампу целокупног текста рукописа, одобравање пауса, као и бројних других послова стручне и техничке природе које је требало обавити да би овај корпус докумената био публикован. По општој процјени, тај посао је урађен на квалитетан начин, на шта је, поред осталог, утицао и труд који је академик Павићевић, са њим као приређивач, уложило.

Као руководилац округлих столова у овој години радио је на припремању за штампу зборника "Црна Гора у Првом свјетском рату", посвећеног академику Димитрију Вујовићу - који је објављен, и зборника "Средњовјековна историја Црне Горе као поље истраживања", који ових дана треба да буде предат штампарији. Сем тога, у овој години се ангажовао на организовању и одржавању новог округлог стола "Парламентаризам у Црној Гори" посвећеног др Новици Ракочевићу.

Као уредник "Историјских записа" одржао је једну сједницу Редакције, на којој су одређени рецензенти за оцјену радова приспјелих за број 1-2 1998. Такође је извршио неопходне консултације и припреме како би овај часопис добио међународни карактер, што би значајно измијенило његов досадашњи научни статус.

Осим на наведеним пословима у Историјском институту, дио времена у овој години утрошио је и на раду на пројекту ЦАНУ "Енци-

клопедија Црне Горе".

У току ове године учествовао је на неколико научних скупова: на научном скупу у Никшићу "Међународно признање Црне Горе" са саопштењем "Међународноправни значај одлука Берлинског конгреса за Црну Гору"; на научном скупу у Београду и Прохору Пчињском "Берлински конгрес и српско питање" са саопштењем "Међународноправни значај одлука у Сан Стефану и Берлину за Србију и Црну Гору"; на округлом столу Историјског института "Парламентаризам у Црној Гори" са саопштењем "Нормативна основа изворног механизма за Црногорску народну скупштину"; на научном скупу у Пљевљима "Пљеваљски крај у прошлости" са саопштењем "Прилике у пљеваљском крају уочи ослобођења 1912"; на великом међународном скупу у Београду "Европа и источно питање 1878-1923" са саопштењем "Црна Гора у политици великих сила 1878-1903".

Припремио је за штампу рад "О спољнополитичким активностима Црне Горе у Првом свјетском рату".

Радио је и друге послове из оквира редовне дјелатности Института.

III Назив пројекта - теме:

СТОЧАРСТВО ЦРНЕ ГОРЕ 1860-1953 ГОД.

Руководилац пројекта:

др Бранислав Маровић, научни сарадник

Рок реализације: 1997. год.

Припремио је рукопис књиге "Сточарство Црне Горе 1860-1953" за штампу. Истовремено је радио на добијању финансијске помоћи за штампање ове књиге. Успио је и да припреми рукопис и да обезбиједи финансијска средства, па је књига изашла из штампе почетком јула 1998. године.

Предао је образложење новог пројекта "Црногорци у ослободилачким ратовима 1876-1916", Министарству просвјете и науке, односно Сектору за науку и Универзитет, средином 1998. године.

Учествовао је на научном скупу "120 година признавања црногорске независности" са прилогом "Новодобијени градови и њихов значај за економски развој Црне Горе".

На Десетом конгресу Савеза историчара Југославије учествовао је са прилогом "Колонизација Црногораца у Војводини 1945-1948. и посљедице".

Припремио је за округли сто Црногорски парламентаризам прилог "Економска питања у раду Црногорске народне скупштине 1906-1914".

Написао за "Историјске записе" приказе књига др Мирослава Лукетића и Василија Ј. Милића.

IV Назив пројекта - теме:

КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ ЦРНЕ ГОРЕ И РУСИЈЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА И ПОЧЕТКОМ XX ВИЈЕКА

Руководилац пројекта:

др Сенка Распоповић, научни сарадник

Рок реализације: 2000. година

У протеклој години радила је на истраживању објављене грађе за пројекат "Културне везе Црне Горе и Русије у другој половини XIX и почетком XX вијека".

Планирана архивска истраживања у Москви није обавила услед недостатка финансијских средстава.

Књигу "Културна политика у Зетској бановини 1929-1941" планирала је да преда у штампу, што није учинила завршно са протеклом годином. Остало је да извјесне исправке унесе у коначан текст.

У протеклој години је учествовала на три научна скупа:

1. "Берлински конгрес и српско питање", који је одржан септембра 1998. у Прохору Пчињском, гдје је поднијела реферат "Ф. М. Достојевски и босанско-херцеговачка криза";

2. "Пљевља у прошлости", одржан 18. и 19. новембра 1998, на коме је поднијела реферат "Пљевља у додиру са политиком интегралног југословенства";

3. Округли сто Историјског института "Парламентаризам у Црној Гори", гдје је поднијела реферат "Закон о парохијском свештенству у Црногорској народној скупштини".

V Назив пројекта - теме:

УТИЦАЈ ЦРНОГОРАЦА ШКОЛОВАНИХ У РУСИЈИ НА ДРЖАВНО-ПОЛИТИЧКИ ЖИВОТ У ЦРНОЈ ГОРИ У ПЕРИОДУ 1830-1918

Руководилац пројекта:

др Момчило Пејовић, научни сарадник

Рок реализације: 2001. год.

Радни задаци на уговореном пројекту "Утицај Црногораца школованих у Русији на државно-политички живот у Црној Гори у периоду 1830-1918" у току 1998. године нијесу обављени из разлога што је носиолац наведеног пројекта био ангажован на пословима и радним задацима у својству директора Државног архива Црне Горе на Цетињу све до 7. новембра 1998. године, када је поново, на основу споразумног раскида радног односа, прешао у Историјски институт Црне Горе.

У току новембра и децембра 1998. године наставио је рад на пословима исписивања и сређивања архивских извора за даља архивска истраживања, која би се, уколико се обезбиједи финансијска средства, наставила у току 1999. године.

VI Назив пројекта - теме:
ДУХОВНЕ И КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ АЛБАНАЦА
И ЦРНОГОРАЦА ОД XV - XX ВИЈЕКА

Руководилац пројекта:

др Марко Цамај, научни сарадник

Рок реализације: 1998. год

Као носилац пројекта "Духовне и културне везе Албанаца и Црногораца од XV-XX вијека", након скупљања обимне литературе у чијим дјеловима је третирана и ова проблематика, у 1998. години извршио је ексцерпирење релевантних података у сфери политичких и привредних односа: вјековни положај у саставу истих држава, родбинске везе црногорских и албанских феудалаца, измијешаност албанског и словенског живља, посљедице исламизације, демографске поремећаје, учешће Албанаца и Црногораца у аустро-турским ратовима, помоћ Црне Горе албанским устанцима итд. У дијелу културних односа, такође на основу богате литературе грађе, обрадио је дио доприноса југословенске науке о Албанцима, народну усмену књижевност, језичке односе и друга компаративна културолошка и историјска изучавања узајамних утицаја материјалних и духовних култура Албанаца и Јужних Словена, који указују на међусобне сродности и културну повезаност.

Међутим, рад на овој теми није завршио. Наиме, већ трећу годину ангажован је од стране Министарства у образовни процес, као наставник латинског и грчког језика; најприје у Филолошкој гимназији у Подгорици, а затим на Филозофском факултету у Никшићу (катедре философија и историја-географија), на Медицинском факултету, те у даниловградској Гимназији. Ово ангажовање онемогућило је да обави архивска и друга истраживања, која су неопходна за овако важну и, испоставило се, врло широку тему. Напомиње да је, приликом прихватања рада у просвјети, имао усмено обећање да ће се помјерити рок реализације теме.

Ако се то може процентувано изразити, могло би се сматрати да је на овој теми обављено око 50% рада.

VII Назив пројекта - теме:
ЦРНА ГОРА У II СВЈЕТСКОМ РАТУ

Руководилац пројекта:

др Радоје Пајовић, научни савјетник

Рок реализације: 1998. год.

1. Основна тема на којој је у току 1998. године радио према плану и програму Историјског института Црне Горе била је "Црна Гора у Другом свјетском рату". Дошло је до извјесног одступања од предвиђеног плана, јер истраживања у Риму нијесу могла бити обављена из здравствених разлога, па је одлазак у Рим одложио за крај јануара 1999. године. Тиме се рок завршетка пројекта помјерио до краја 1999. године.

2. Значајан дио времена посветио је, заједно са в.д. директора Института проф. др Браниславом Ковачевићем, разради пројекта за вишетомну "Историју Црне Горе". Пројекат је разрађен до детаља, на

преко 80 страна. Пројекат је као Нацрт прихваћен од Научног вијећа Института.

3. Учествовао је у припреми научног скупа "Међународно признање Црне Горе", који је организовао Институт у мају 1998. године у Никшићу. На скупу је учествовао са рефератом "Јан Вацлик и међународно признање Црне Горе".

4. На научној скупу "Југославија на размеђу епоха", који су заједнички организовали Историјски институт и ЦАНУ, учествовао је са научном комуникацијом "О узроцима распада Југославије и перспективе".

5. За научни скуп поводом 80-годишњице стварања Југославије припремио је саопштење "Црна Гора и 1918. година".

6. На округлом столу о парламентаризму учествовао је са дискусијом.

7. На скупу о Сули Радову учествовао је са саопштењем "Сула Радов и његово доба".

8. У Касарни ВЈ "Милован Шарановић", у Даниловграду, поднио је реферат "Милован Шарановић и НОБ".

9. На свечаној академији у Цетињу поводом 250-годишњице рођења Петра I Петровића Његоша поднио је реферат "Петар I Петровић Његош и његово доба".

10. Као члан Редакције *Историјских записи* учествовао је у рецензирању, редиговању и припреми за штампу неких прилога.

11. У разним ревијама-часописима објавио је неколико научно-популарних чланака: О почецима просвјете у Црној Гори - Од граматикалне школе до Универзитета Црне Горе (*Просвјет. рад*), о односу цркве и државе у Црној Гори (*Лучиндан*), о Петровданској скупштини 1941 (*Црногорац*)

12. Са рефератима учествовао је у промоцији следећих књига:

- Ђуро Вујовић, *Црна Гора у НОБ*,

- Ејуп Мушовић, *Муслимани Црне Горе*,

- Драго Ивановић, *Људи и вријеме 1941-1942*,

- Митар Ђуришић, *Приморска ојеративна група*,

- Чедомир Пејовић, *Подгоричка гимназија*,

- Драгоје Живковић, *Историја Црногорског народа*, том III

13. Написао је реферат за избор у научно звање једног колеге.

14. Према Рјешењу Министра просвјете и науке, као председник трочлане комисије радио је на анализи постојећих и припреми нових планова и програма из историје за основне школе.

15. Припремио је за штампу мемоарски спис инж. Миливоја Миша Шалетића о партизанским радионицама.

16. Као члан екипе Историјског института учествовао је у стварању концепције о објављивању историјске грађе о Паштровићима и реализацији пројекта. У том пројекту је члан Издавачког савјета, члан Редакционог одбора и сарадник на два тома.

17. Као представник Историјског института био је члан Научно-наставног вијећа Универзитета Црне Горе и члан Комисије за науку.

18. Радио је у органима управе Института, као предсједник Са-
вјета Института и као потпредсједник Научног вијећа Института.

19. Учествовао је у организацији прославе 50-годишњице
Историјског института.

20. Учествовао је у двјема ТВ емисијама - О Подгоричкој скуп-
штини 1918. године (два наставка) и Југославија на размеђу епоха.

VIII Назив пројекта - теме:

ОБОДСКА ШТАМПАРИЈА

Руководилац пројекта:

др Божидар Шекуларац, научни савјетник

Рок реализације: 1998. год.

Сходно плану и програму рада за 1998. годину извршио је истра-
живања у Украјини, односно Кијеву, гдје је радио у Државном архиву
Украјине, музејима Кијева, Кијевској Лаври, Националној библиотеци-
рукописном одјељењу, Универзитетској библиотеци, те у архиву и биб-
лиотеци Историјског института Украјине.

Истраживања је обавио и у институцијама културе у Црној Гори.
Истраживао је у манастирима: Градишту, Прасквици, Бањи, Св. Тројици
у Пљевљима и у библиотеци у Сремским Карловцима.

На жалост, није реализовао остала планирана истраживања у
инострани, прије свега због финансијских средстава, али и из других
разлога.

Ипак, на основу изучене литературе и прибављених извора ус-
пио је да заокружи рад на теми "Ободска штампарија" и да приступи
писању рада. Нада се да ће до краја марта 1999. године моћи да заврши
тему и преда елаборат са рукописом.

Осим рада на основној теми, у 1998. години је радио и сљедеће:

- Објавио је, односно превео, приредио и написао уводну студију
за књигу "Кратки опис о Зети и Црној Гори" која је написана 1774. го-
дине руком Катарине Радоњић, тетке гувернадуре Јована Радоњића;

- Учествовао је у промоцијама неколико књига, о којима је обја-
вио приказе;

- Објавио три рада у часописима из области историјских наука;

- Учествовао у раду органа према програму и потребама Инсти-
тута и редакцијама часописа Историјски записи, Архивски записи и Од-
бору за скупљање грађе о Паштровићима.

Од 24. септембра 1998. године именован је за помоћника минис-
тра просвјете за науку и Универзитет, те је од тада преузео да обавља
послове у овом Министарству.

IX Назив пројекта - теме:

ВИШЕТОМНА ИСТОРИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

Руководилац пројекта:

проф. др Бранислав Ковачевић

Рок реализације: 1998. год.

У току 1998. године заједно са др Радојем Пајовићем радио је на

развија пројекта за вишетомну Историју Црне Горе. Пројекат је развијен на преко 80 страна дактилографског текста, разматрало га је Научно вијеће Историјског института и прихватило као Нацрт.

Поред редовног одржавања наставе на Филозофском факултету у Никшићу и обављања послова вршиоца дужности директора Историјског института Црне Горе, у 1998. години учествовао је са саопштењима на пет међународних научних скупова: Међународно признање Црне Горе, Југославија на размеђу епоха, Информбиро - 50 година касније, Југословенска држава 1918-1998 и Десети конгрес Савеза историчара Југославије. Уз то, објавио је следеће радове: Информбиро и Црна Гора (прилог питању), О Информбироу у Црној Гори, Рационална историјска свијест и настава историје, Поговор у књизи др Андрије Лаиновића "Побједа на Граховцу 1858. године у списима савременика", друго издање, Никшић 1998.

Објавио је приказе на књиге: др Ђуро Вујовић, "Црна Гора у НОБ-у 1941-1945", Миодраг Зечевић - Јован Поповић, "Документи из историје Југославије I том. Државна комисија за утврђивање злочина од окупатора и њихових помагача из Другог свјетског рата", др Бранислав Маровић, "Сточарство у Црној Гори 1860-1953", Владо Марковић и др Радоје Пајовић, "Сарадња четника са окупатором у Црној Гори 1941-1945. Документи", Виктор Кучан, "Борци Сутјеске", др Никола Жутић, "Римокатоличка црква и хрватство, од илирске идеје до великохрватске реализације 1453-1941".

Са Владетом Цвијовићем је припремио за штампу Врхобрезнички хронограф из XVII вијека.

Говорио је на представљању књига:

др Шербо Растодер, "Скривана страна историје",

др Ђуро Вујовић, "Црна Гора у НОБ-у 1941-1945",

др Бранислав Маровић, "Сточарство у Црној Гори 1860-1953",

Други свјетски рат - 50 година касније,

Миодраг Зечевић- Јован Поповић, "Документи из историје Југославије", II том, Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача из Другог свјетског рата,

др Слободан Бурзан, "Кошарка у Црној Гори 1941-1991",

Црногорски законици (приредили академик Бранко Павићевић и др Радослав Распоповић).

Рецензирао је следеће рукописе

др Ђуро Вујовић, "Црна Гора у НОБ-у 1941-1945",

др Бранислав Маровић, "Развој сточарства у Црној Гори 1860-1953",

др Чедомир Пејовић, "Подгоричка гимназија 1919-1941". Документа,

Драго Ивановић, "Људи и вријеме",

Петко Бошковић и Томислав Богавац, "Бистричке школе 1898-1998" (вијек трајања и стварања),

др Радивоје Шуковић, "Виша педагошка школа и Педагошка академија 1947-1997".

Написао је рецензију за избор у звање асистента мр Живка Андријашевића, а рецензирао је шест текстова за историјско-архивске часописе.

Уредник књига:

др Ђуро Вујовић "Црна Гора у НОБ-у 1941-1945",

др Бранислав Маровић, "Развој сточарства у Црној Гори 1860-1953",

др Чедомир Пејовић, "Подгоричка гимназија 1919-1941". Документа,

Драго Ивановић, "Људи и вријеме",

"Уједињење Црне Горе и Боке 1813-1814". Зборник радова,

др Душан Мартиновић, "Дивизијар Митар Бошков Мартиновић 1870-1954",

"Црногорски законици", приредили академик Б. Павићевић и др Р. Распоповић,

Василије Милић, "Црногорске финансије",

мр Живко Андријашевић, "Црногорске теме",

Момчило Нишић, "Културно наслеђе Пиве".

Радио је на припреми Прославе 50 година Историјског института Црне Горе. Учествовао је у раду редакција: Историјски записи, Архивски записи, Физичка култура. Такође је редовно учествовао у раду Сената Универзитета Црне Горе и Просвјетног савјета Црне Горе. Био је члан припремног одбора два научна скупа.

Пратио је рад асистената приправника у Историјском институту Црне Горе.

X Назив пројекта - теме:

ДРОБЊАК У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА

Извршилац:

Жарко Лековић, асистент приправник

Рок реализације: 1998. год.

У току 1998. године обавио је истраживања у архивима Црне Горе и Србије у циљу прикупљања грађе за израду магистарског рада "Дробњак у првој половини XIX вијека".

Знатан дио грађе чува се у Музеју на Цетињу (Архивско одјељење) у фондовима из доба митрополита Петра I и Петра II и књаза Данила и књаза Николе. Нека важна документа политичког карактера налазе се у фонду "Сенатски и други списи (или "Правитељствујушћи сенат црногорски и брдски"), затим у фонду "Приновљени рукописи" (списи). У овом архиву је истраживао 50 радних дана.

Истраживао је и у Државном архиву Цетиње фонд "Правитељствујушћи сенат црногорски и брдски", као и лични архивски фонд Грубана Церовића (40 радних дана).

Истраживао је и у Архиву Историјског института Црне Горе у Подгорици (50 радних дана), као и у Архиву у Никшићу (8 радних дана).

Истраживао је у Архиву Србије фондове Министарства инос-

траних дела, Министарства унутрашњих дела, Књажеву канцеларију, Заоставштину Мите Петровића, Заоставштину Андрије Лубурића, Foreign office (микрофилмована грађа), Француску преписку (микрофилмована грађа), као и збирку Поклони и откупи (100 радних дана).

У Архиву Српске академије наука и уметности истраживао је 20 радних дана, а у Архиву Историјског института САНУ истраживао је фондове Заоставштина Матије Бана и Заоставштина Јована Ристића (6 радних дана).

Извршио је и проучавање основне литературе тако да може приступити писању и обликовању дјела.

XI Назив пројекта - теме:

**ИСТОРИЈСКА ПРЕТПОСТАВКА ИСЛАМИЗАЦИЈЕ
НА ТЕРИТОРИЈИ ДАНАШЊЕ ЦРНЕ ГОРЕ**

Извршилац:

Жељко Вујадиновић

Рок реализације: 1998. год.

Током 1998. радио је на обради теме "Проблеми на територији исламизације Црне Горе". У више наврата (март-април, јун, октобар) обављао је истраживања у библиотекама Историјског института САНУ у Београду, Филозофског факултета у Бањој Луци и Филозофског факултета у Никшићу.

Потребу за додатним краћим истраживањима наметнуле су и у међувремену објављене књиге (Ејуп Мушовић, "Муслимани Црне Горе", Нови Пазар 1997), у којима је обрађивана слична тематика. Методолошки поступци у наведеним дјелима претпостављају критички приступ према њима. Из тог разлога потребно је упознавање и са најновијом литературом из османистике, објављеном углавном у иностранству. Даља истраживања и рад на поменутој теми имају смисла уколико буду представљали научни искорак у односу на поменуте радове.

У јануару 1998, на X конгресу историчара Југославије, поднио је реферат "Уз нацрте нових програма наставе историје у Црној Гори" (објављен у Зборнику радова са Конгреса, стр. 747-753). Написао је и рад "Династија Петровић", објављен у Даници, Београд 1998, стр. 175-199. Текст овог рада прати и родослов породице Петровић-Његош.

Три приказа су у штампи.

XII Назив пројекта - теме:

**ХЕРЦЕГ НОВИ ОД ПАДА ПОД ОСМАНСКУ ВЛАСТ
ДО КРАЈА XVI ВИЈЕКА**

Извршилац пројекта:

мр Јасмина Ђорђевић

Рок реализације: 1998. год.

У 1998. години радила је на пројекту "Нови од пада под османску власт до краја XVI вијека". Обавила је истраживања у Османском архиву (Turkiye Cumhuriyeti Basbakanlik Devlet Arsivleri Genel Mudurlugu Osmanli Arsivi) у Истанбулу, од 13. XI 1997. до 13. II 1998. Истраживања

у архиву била су усмјерена на фондове Kamil Keresci, Maliyeden Mudever, Tapu Tahrir Defteri и Bab-i Defter Buyuk Kale Kalemі, за период од XV-XVIII вијека. У овим фондovima прегледала је дефетере:

-ММД 12, Попис царских хасова у вилајетима Звечан и Никшићи и хасова великог везира и румејског беглербега у вилајетима Скопље, Јелеч, Бистрица и области Бранковића и попис вилајета Скопље и Тетово из 1453/55. године; фотокопирала је вилајет Никшићи,

- ММД 544, Сажети попис тимара у Румелијском ејалету из године 1474/1475; фотокопирала вилајет Никшићи,

- ММД 3058, Попис влашких дажбина у Херцеговачком санцаку за годину 1540/1541; фотокопирала нахије Пива, Рудине, Никшић, Оногошт, Кукањ и Кричка,

- ММД 560, Попис влашких и соларских дажбина у кадилуцима Нови и Пријепоље из 1551; фотокопирала нахије Драчевица, Риђани, Никшић, Оногошт, Горња и Доња Морача;

- ММД 584, Попис влашких дажбина вилајета Нови из 1568/1569; фотокопирала нахије Драчевица, Оногошт, Риђани, Зупци, Доње и Горње Рудине, Бијеле Рудине,

- ММД 90, Попис цизје у ејалету Румелија за године 1551-1555; фотокопирала кадилук Подгорица,

- ММД 1073, Попис цизје у ејалету Румелија из 1588/1589 (фрагменти); фотокопирала вилајете Подгорица и Будимље,

- ММД 2905, Попис дажбина у Румелији на име ванредног пореза и хране за војску приликом ратних похода из 1685/1686; фотокопирала кадилук Подгорица,

- ТТД 5, Попис Херцеговачког санцака из 1477/1478; фотокопирала нахије Кричак, Матаруге, Горња и Доња Морача, Милешева, Грачаница, Ровца, Зета Бјелопавлић, Оногошт, Пива, Рудине, Зупци и Риђани,

- ТТД 76, Сажети попис тимара посадника у Херцеговачком санцаку из године 1519 (фрагменти); фотокопирала дјелове кадилука Нови,

-ТТД 367, Попис тимара Румелије за године 1529-1536; фотокопирала попис Црне Горе,

- ТТД 499, Попис Дукађинског санцака из 1570/1571; фотокопирала вилајет Црна Гора,

- ТТД 654, Попис становништва кадилука Пријепоље, недатиран, из времена Мурата III (1575-1595); фотокопирала нахије Милешева, Пљевља и Кукањ,

- ККД 4725, Попис посадника неких тврђава из 1498/1499; фотокопирала тврђаву Нови,

- ББКД 32168, Попис посадника тврђаве Нови из 1570/1571; фотокопирала тврђаву Нови,

- ББКД 32922, Попис посадника у тврђавама и паланкама Херцеговачког санцака из 1702/1703; фотокопирала тврђаву Оногошт.

Након повратка са истраживања радила је на транскрибовању и превођењу прикупљене грађе.

Обављала је дужност секретара округлог стола Историјског института "Парламентаризам у Црној Гори", одржаног 16. и 17. октобра, и учествовала у припремању за штампу зборника радова са овог скупа.

XIII Назив пројекта - теме:

ИТАЛИЈАНСКИ КАПИТАЛ У ЦРНОЈ ГОРИ 1900-1915

Извршилац теме:

Славко Бурзановић, асистент приправник

Рок реализације: 1998. год.

Током 1998. г. радио је на магистарској тези "Италијанско црногорски синдикат - Барско друштво 1903-1916".

На Филозофском факултету у Београду пријавио је тему, и она је прихваћена под поменутиим насловом и прошла одговарајућу административну процедуру. У оквиру рада на тези преводио је или давао на преводу са италијанског и других страних језика грађу и литературу. У јануару је неколико дана истраживао у Архиву Србије и Архиву Југославије у Београду. Током марта и априла у Државном архиву на Цетињу истраживао је грађу фонда Министарства финансија и грађевина. У трајању од око тридесет дана, углавном у децембру, обавио је истраживање у архивском одјељењу Жељезничког музеја у Београду. Са ментором проф. др Михаилом Војводићем обављао је у више наврата консултације (у јануару, априлу, мају, јуну, октобру и новембру). Консултовао се и са проф. др Драгољубом Живојиновићем и др Љиљаном Пејковић Алексић.

Крајем године завршио је прву радну верзију тезе и дао је ментору на преглед.

Поред рада на магистарској тези учествовао је на округлом столу Историјског института Црне Горе са саопштењем "Расправе у црногорском парламенту о дјеловању италијанског капитала у Црној Гори" и припремао рад за зборник радова са овог округлог стола. У Архивским записима (бр. 1-2 за 1997) објавио је прилог о мемоарима Милоја Јовановића, а дио тих мемоара приредио је и за подгорички "Полис" (бројеви 1645, 1649, новембар 1998. јануар 1999). Сарађивао је и са дневником "Вијести", приредивши неколико фељтона и прилога.

Ангажовао се и у организовању и раду подгоричке подружнице Друштва историчара Црне Горе као предсједник подружнице.

XIV Назив пројекта - теме:

ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ У КОТОРУ У XIV И XV ВИЈЕКУ

Извршилац:

мр Ленка Блехова Челебић

Рок реализације: 1998. г.

Извршилац пројекта у јуну 1998. године предала је рукопис (докторску дисертацију) Институту и свом ментору и у 1999. години очекује одбрану рада. Почетком септембра 1998. године престала је да ради у Институту, тј. мирују јој права из радног односа због именовања њеног супруга за амбасадора у Аргентини.

XV Назив пројекта - теме:

Извршилац:

Соња Петровић

Почетком 1998. године почела је послједипломске студије у Београду, на Одсеку за националну историју средњег века. Због разлике у програму два факултета, Филозофског у Никшићу и Филозофског у Београду, ментор, проф. др Раде Михаљчић, одредио је да полаже два испита разлике, Историју Византије и Националну историју средњег вијека, поред оних редовних.

Један од поменутих, Историју Византије, који током студија у Никшићу није слушала, јер није био у програму, положила је и добила оцјену десет (10), код проф. др Љубомира Максимовића. Међутим, Националну историју средњег вијека, који је, иначе, положила у Никшићу током редовних студија и добила оцјену девет (9) (код проф. др Бранислава Ковачевића), мора да полаже поново код ментора, и то, за разлику од првог, само у редовном испитном року са студентима треће године.

Национална историја средњег вијека слуша се у Београду двије године, код два професора, а праћена је вјежбама у истом трајању, док су у Никшићу за исти предмет по програму предвиђена два семестра. Пошто се ради о значајној разлици у погледу квантитета обавезне литературе између ова два факултета, то је за савлађивање, уз четворосеместрална предавања и вјежбе, неопходно око шест мјесеци.

ИЗДАВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ

Историјски институт Црне Горе у 1998. години имао веома богату издавачку продукцију искључиво захваљујући спонзорству.

Објављене су следеће књиге:

1. Црногорски законици 1796-1916, Правни извори и политички акти од значаја за историју државности Црне Горе, петотомни зборник докумената, приредили академик Бранко Павићевић и др Радослав Распоповић;

2. Уједињење Црне Горе и Боке Которске 1813-1814, збирка докумената књ. I - II, приредили: др Славко Мијушковић, др Јован Бојовић, др Радоман Јовановић, др Милош Милошевић, др Јефто Миловић, мр Весна Вичевић и др Божидар Шекуларац;

3. Црна Гора у Првом свјетском рату - Зборник радова са Округлог стола Историјског института Црне Горе;

4. др Бранислав Маровић, Сточарство Црне Горе 1860-1953;

5. Четири броја Часописа "Историјски записи";

6. др Чедомир Пејовић, Подгоричка гимназија - збирка докумената;

7. др Томица Никчевић, Политичке струје у Црној Гори у процесу стварања државе у XIX вијеку, поновљено издање;

8. Василије Милић, Црногорске финансије;

9. Драгутин Драго Ивановић, Људи и вријеме;
10. Момчило Нишић, Културно наслеђе Пиве.

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ БИБЛИОТЕКЕ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЦРНЕ ГОРЕ

Библиотека Историског института Црне Горе је у 1998. години успијевала да, упркос многим тешкоћама, обавља своје редовне послове и потпомаже научни рад на Институту.

Десетогодишњи проблем финансирања и њен неријешени статус и у овој години су били актуелни.

Ипак, у односу на прошлу деценију, ова година је наговијестила бољу перспективу Библиотеке.

Министарство за просвјету и науку купило је за Библиотеку један рачунар, дало 15.000 динара за куповину књига на Београдском сајму и финансирало штампање стандардних библиотечких образаца и кречење мање просторије за смјештај фонда.

У Библиотеци су радили библиотекар и виши књижничар.

Први је, осим организационих послова, радио и на стручној обради библиотечког материјала, а виши књижничар на техничкој обради и у читаоници. Недостатак простора и техничке опреме и инвентара такође су били изражени у овој години.

Рад у читаоници био је врло интензиван, и осим дежурства, услуживања и обраде био је праћен и другим текућим пословима.

Реализовани су углавном сви послови у текућем раду Библиотеке који непосредно нијесу зависили од финансијских средстава, простора и опреме.

У току 1998. године је приновљено 310 књига, од тога куповином 97, размјеном 83 и 130 преко поклона појединаца или установа.

Набављено је, такође, 13 наслова новина, 10 наслова домаћих часописа у 25 свесака и 7 наслова страних часописа.

Библиотеку је користило 339 читалаца, с тим што су неки то чинили и по неколико пута у току године, па и по неколико недјеља.

Коришћене су 193 фасцикле архивско-мемоарске грађе и преко 1600 књига часописа и новина.

Осим научних радника Института, услуге Библиотеке користили су спољни сарадници, јавни и културни радници, студенти, а понекад и ђаци.

У потоња два мјесеца поштује се интерни договор са "Побједом" о обавезном штампарском примјерку.

У прошлој години није било могућности за сређивање фонда, нити за његову ревизију.

Такође, није било средстава за озбиљнију заштиту оштећених публикација, нити за обимније коричење и повезивање.

Ипак се мора констатовати да се у 1998. години десила промјена на боље у односу према Библиотеци, али и у самом њеном раду.

Библиотека је имала успјешнију сарадњу са другим библиотеками и институцијама.

Створени су предуслови за организованији и стручнији рад Библиотеке.

РАД РЕДАКЦИЈЕ "ИСТОРИЈСКИХ ЗАПИСА"

У 1998. години истекао је мандат Редакцији изабраној 1994. Конституисана је нова, и први пут су у састав Редакције "Историјских записа" ушли истакнути научници из иностранства. Тиме је Часопис добио међународни карактер. Због послова у вези са избором међународне редакције у прошлој години су одржане укупно двије сједнице. На њима су дате позитивне оцјене о раду претходног Редакционог одбора, разматрана су питања даље уређивачке политике Часописа, одређивани рецензенти и усвојени за штампу рукописи за број 1-2 1998. Разматрана су и питања финансирања "Историјских записа", и исплате ауторских хонорара.

По закључку Редакције упућени су позиви на сарадњу, са обавјештењима о промјенама карактера Часописа, институцијама и истакнутим појединцима у земљи и иностранству.

РАД САВЈЕТА ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА

Савјет Историјског института у 1998. години одржао је три сједнице. На сједницама Савјет је разматрао питања из свог дјелокруга, и то:

- Завршни рачун Историјског института за 1997. год,
- Правилник о рјешавању стамбених потреба радника,
- Шестомјесечни обрачун средстава Института,
- Правилник о канцеларијском и архивском пословању.

Разматрао је приговоре на одлуке Комисије о додјели кредита и обављао и друге послове из свог дјелокруга.

РАД НАУЧНОГ ВИЈЕЋА У 1998. ГОДИНИ

Научно вијеће Института у 1998. години одржало је три сједнице. На сједницама су разматрана следећа питања:

- Извјештај о раду Института за 1997. год.,
- План рада Института за 1998. год.,
- Именована је редакција за часопис "Историјски записи",
- Размотрен је пројекат "Вишетомна историја Црне Горе",
- Разматрани су предлози тема за магистарске радове и докторске тезе,
- Разматрани су проблеми обезбјеђења младих научних кадрова,
- Одређивало је рецензенте за рукописе и обављало друге послове из своје надлежности.